

Kulturdepartementet

Yttrande över SOU 2016:87, bättre skydd mot diskriminering.

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) har beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2016:87, bättre skydd mot diskriminering. SSR lämnar följande synpunkter på utredningen.

Inledande kommentarer

SSR är en politisk obunden intresseorganisation för renskötseln och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Organisationens syfte är att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötseln och dess binäringars fortbestånd och sunda utveckling. SSR är ett demokratiskt organ och representerar samer anslutna till samebyar eller sameföreningar.

SSR har genom remissförfaranden av de utredningar som genomförts under de senaste tio åren som berört samepolitiken och samiska rättigheter (SOU 1999:25, SOU 2001:101, SOU 2005:116 och SOU 2006:14) krävt att Sverige skall vidta åtgärder för att uppfylla sina internationella åtaganden. SSR har bland annat anfört att Sverige behöver;

- förstärka samernas situation och förbättra gällande lagstiftning,
- förstärka samernas rättigheter till mark och vatten,
- respektera folkrättens krav och ta hänsyn till den internationella kritik som har riktats mot Sverige i dessa avseenden
- respektera en samisk syn på rennäringen och naturresurserna samt utgå från ett helhetsperspektiv.

Ingen av dessa utredningar har dock fått någon avgörande betydelse för samernas rättsliga ställning. Sverige har ännu inte beslutat ratificera ILOs konvention (nr 169).

Det är en grundläggande mänsklig rättighet att inte bli diskriminerad. Utan diskrimineringsförbudet skulle de andra mänskliga rättigheter och friheter, som Sverige förbundit sig att respektera och säkerställa genom flertalet internationella konventioner, urholkas och förlora sin mening. På liknande sätt är rätten till ett effektivt rättsmedel när någon av de mänskliga rättigheterna kränkts i ett enskilt fall en förutsättning för att dessa rättigheter ska ha någon praktisk funktion. Det är statens ansvar att se till att dessa rättigheter i praktiken kan åtnjutas och utövas av enskilda. Staten ansvarar också för att motverka strukturell diskriminering, vilket inte sker utifrån dagens system.

SSR konstaterar att Sverige fortfarande trots återkommande kritik från FN:s övervakningskommittéer inte uppfyller sina internationella åtagande avseende de samiska rättigheterna tillika mänskliga rättigheter.

Sammanfattning

Med detta yttrande vill SSR på ett övergripande plan uttrycka sitt stöd för utredningens förslag.

SSR anser också att det är viktigt öka kunskapen och medvetenheten om gällande rätt avseende diskriminering bland såväl offentliganställda som enskilda. SSR vill också lyfta fram och betona vikten av såväl det civila samhällets som näringslivets betydelse för arbetet med mänskliga rättigheter och därigenom också frågor kopplade till diskriminering.

Kommentarer på utredningens förslag

Inrättande av en diskrimineringsnämnd

Mot bakgrund av att Diskrimineringsombudsmannen föreslås vara en mer renodlad tillsynsmyndighet är det bra att fler nu kan få en reell prövning av sitt ärende. En diskrimineringsnämnd skulle förhoppningsvis, som utredningen anför, innebära att den enskilde får en bättre möjlighet att bedöma möjligheterna att nå framgång med en domstolsprocess. I en del fall kan beslutet från diskrimineringsnämnden i sig innebära upprättelse för den enskilde.

Det bör påpekas att SSR:s inställning är en följd av att utredningens förslag i övrigt inte kan anses tillräckliga för att tillförsäkra enskilda reella möjligheter att få upprättelse genom en ordinär domstolsprövning. SSR tillstyrker således utredningens förslag i denna del.

I tillägg till detta anser SSR att det är av yttersta vikt att säkerställa att samernas rätt som urfolk särskilt beaktas. SSR anser härav att Sametinget som sektorsmyndighet bör få ett särskilt uppdrag att arbeta med frågor kopplade till diskriminering av samer.

Civilsamhällets roll

SSR anser att även om det yttersta ansvaret för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras åvilar staten så går det inte att förringa insatser och samverkan från olika samhällssektorer och aktörer.

SSR anser att det är nödvändigt att det sker en översyn av det befintliga bidragssystemet för statligt stöd till organisationer. Respekten för de mänskliga rättigheterna och kunskapen om rättigheterna är beroende av att olika organisationer, grupper och intressen inom civilsamhället kan komma till tals. Det är således av yttersta vikt att det finns ekonomiska möjligheter för dessa organisationer att föra fram sina kunskaper och erfarenheter.

SSR tillstyrker utredningens förslag att antidiskrimineringsbyråernas stöd bör höjas. SSR anser dock att detta inte är tillräckligt i samiska frågor. SSR anser därför att Sametinget bör tilldelas medel där samiska organisationer kan söka medel för sitt arbete inom detta område. SSR:s erfarenheter från bland annat sjukvården visar att det krävs kulturförståelse och kulturkompetens för att arbetet skall bli lyckat. Denna kompetens återfinns inom

det samiska samhället. SSR anser också att årliga samrådsmöten mellan DO och det samiska civilsamhället bör inrättas.

Avslutande kommentarer

SSR menar med hänvisning till återkommande kritik från FN:s övervakningskommittéer när det gäller statens åtaganden gentemot samerna Flera övervakningskommittéer har uppmanat Sverige att vidta nödvändiga åtgärder för att den svenska lagstiftningen ska vara i full överensstämmelse med de internationella konventionerna och att arbeta för att de ska få större genomslagskraft i svensk rätt. Detta gäller även inom utredningens område, bättre skydd för diskriminering.

För att inte undergräva trovärdigheten och respekten för FN:s arbete för mänskliga rättigheter anser SSR att det är av yttersta vikt att regeringen uttryckligen redovisar de områden där Sverige inte har för avsikt att ändra sin lagstiftning, trots återkommande kritik. Det är omöjligt för oss samer att ta ställning till frågor som berör samiska rättigheterna, om inte Sverige först ärligt och konkret ger uttryck för hur man ser på rättigheterna, och framför allt rätten till land, vatten och naturresurser. Dessa frågeställningar är nära kopplade till den strukturella diskrimineringen som idag pågår och på många sätt är avgörande för hur myndigheter och storsamhället agerar.

Sáamiid Riikkasearvi/Svenska Samernas Riksförbund

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist